

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **232** (2009-2010) – Nr. 1
ingediend op 12 november 2009 (2009-2010)

Hoorzitting

over het Jaarverslag 2008 en de algemene werking
van het Vlaams Fonds voor de Letteren

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Paul Delva

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heren Carl Decaluwe, Paul Delva, Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Herman Schueremans;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
de heer Lieven Dehandschutter, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de heer Ludwig Caluwé, de dames Martine Fournier, Vera Jans, Tinne Rombouts;
de heer Chris Janssens, de dames Katleen Martens, An Michiels;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
de dames Caroline Gennez, Yamila Idrissi;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

INHOUD

1. Uiteenzetting door de heer Carlo Van Baelen, directeur Vlaamse Fonds voor de Letteren.....	4
2. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers.....	8
Bijlage: Brief met bijlage van het VFL aan minister Anciaux over de literaire canon	15

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 22 oktober 2009 een hoorzitting met het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL). Het VFL werd vertegenwoordigd door de heren Joris Gerits, Harold Polis en Carlo Van Baelen, respectievelijk voorzitter, lid van het dagelijks bestuur en directeur VFL.

1. Uiteenzetting door de heer Carlo Van Baelen, directeur Vlaams Fonds voor de Letteren

De heer Carlo Van Baelen: Het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) is operationeel sinds 1 januari 2000. Het decreet, dat werd goedgekeurd op 31 maart 1999 en aangepast in 2003, geeft het fonds de opdracht om de Nederlandstalige letteren te ondersteunen door het toekennen van subsidies of het financieren van projecten en initiatieven, en daardoor bij te dragen tot de verbetering van de zwakke sociaal-economische positie van auteurs en vertalers in een klein taalgebied.

In de beheersovereenkomst, die eind 2010 afloopt, staat het principe dat in het gehele beleid en in de toekenning van subsidies kwaliteit voorop dient te staan. Het is dus niet zozeer de bedoeling om in de breedte te gaan als wel in de diepte te investeren. Daarom kent het VFL liever enkele grote werkbeurzen toe dan een hele reeks kleine, tegen het pleidooi van de auteursvereniging in.

De operationele doelen en taken van het VFL zijn: subsidies toekennen, projecten financieren, activiteiten en initiatieven ontwikkelen, bijdragen leveren aan het beleid, samenwerkingsverbanden opzetten, en advies uitbrengen over het letteren- en boekenbeleid. Wat de subsidies betreft, ging het in 2008 om 3 miljoen euro. Niet onbelangrijk is dat 60 procent rechtstreeks naar de kunstenaars (auteurs, striptekenaars en vertalers) gaat, wat de letteren aan de top brengt in de vergelijking met andere kunstensectoren.

De rechtstreekse subsidies aan auteurs nemen onder meer de vorm aan van werkbeurzen proza, poëzie, kinder- en jeugdboeken, en essay. In 2008 werd daarvoor 745.000 euro uitgegeven aan 103 auteurs. Merk op dat er sprake is van 31 cofinancieringen met Nederland. Europa staat geen discriminatie op grond van nationaliteit toe, zodat Nederlandse en Vlaamse auteurs bij elkaars fondsen aanvragen kunnen indienen voor de subsidiëring van Nederlandstalige literatuur. Dubbele aanvragen worden niet opgeteld maar gemeenschappelijk gefinancierd, jaarlijks goed voor ongeveer 150.000 euro.

Sinds 2003 voert het VFL een actiever beleid ter ondersteuning van de creatie van theaterteksten, ook zonder opdracht van een theatergezelschap. In 2008 werden in dat kader elf auteurs gesubsidieerd. Het was ook het laatste jaar waarin de debuutregeling samen met Nederland werd ingevuld: twaalf Nederlandse en zes Vlaamse debutanten ontvingen een beurs van de gemeenschappelijke Vlaams-Nederlandse beoordelingscommissie. Voor de subsidiëring van – jaarlijks afwisselend – literaire en cultureel waardevolle biografieën bestaat een soortgelijke regeling. In 2008 kregen vier Nederlanders en één Vlaming een beurs voor een literaire biografie. Aan negentien stripauteurs werden werkbeurzen toegekend voor een totaal bedrag van 124.000 euro.

Er werden 30 projectbeurzen toegekend voor vertalingen in het Nederlands, waarvan tien in cofinanciering met Nederland. In het kader van de debuutregeling voor beginnende vertalers, die dit jaar wordt aangepast omdat het zeer moeilijk blijkt te zijn voor Vlaamse vertalers om door te dringen tot de Nederlandse markt, werden in 2008 23 projecten gesteund. Voortaan wordt ondersteuning geboden voor vorming en deskundigheidsbevordering, aanvullend op stimuleringsbeurzen voor een volgende vertaling.

In 2008 werden tien literaire tijdschriften gesubsidieerd evenals de koepel van culturele en literaire tijdschriften CeLT vzw, die instaat voor distributie in 55 boekhandels en voor promotie in de pers en op beurzen. Het bedrag dat daarvoor werd uitgetrokken is even groot als dat van Nederland, net zoals het aantal gesubsidieerde tijdschriften zelf. Het Vlaamse tijdschriftenlandschap is dus relatief rijker.

Productiesubsidies ondersteunen de uitgave van literair waardevolle boeken met weinig marktkansen. Het bedrag schommelt in verhouding tot de aanvragen: vorig jaar was het laag, dit jaar is het vijf keer zo groot. Voor strips was het groter, mede vanwege een grote manifestatie in Angoulême in januari 2009. Naast subsidies voor literaire organisaties als auteursgenootschappen, PEN Vlaanderen en Schrijverspodium, gaan er ook naar grote spelers in het literaire middenveld. Vorig jaar waren dat het Poëziecentrum in Gent, Het Beschrijf in Brussel en het Focuspunt Jeugdliteratuur in Antwerpen. Eind 2008 werd het Poëziecentrum, dat voortaan nominatim in de begroting zit, daar uitgelicht. De laatste groep wordt gevormd door literaire manifestaties als De Nachten, het Andere Boek en Zuiderzinnen.

Verder financiert het VFL projecten en neemt het initiatieven om de ontwikkeling van de literaire sector en de Nederlandstalige literatuur te ondersteunen. In dat kader was Vlaanderen in januari 2009 gastland op het eerder genoemde stripfestival van Angoulême, dat het grootste is in Europa. VFL was manifest aanwezig met een grote tentoonstelling en een grote uitgevers- en verkoopstand. Tot de resultaten mag men nu al met zekerheid de publicatie van tien vertalingen rekenen.

De tentoonstelling over Vlaamse illustratoren van kinder- en jeugdboeken heeft vijf jaar rondgereisd sinds 2003 in vrijwel alle Europese landen. Doelgroepen waren vooral beslis-sers als uitgevers en recensenten, niet het brede publiek.

In de strijd tegen de marginalisering van de poëzie krijgt sinds 2007 elk jaar een auteur de opdracht een essay te schrijven over de actualiteit van de poëzie, onder de titel ‘Defence of Poetry’. De aandacht van het buitenland wordt gewekt door aanwezigheid op grote vakbeurzen zoals Frankfurt. Daarnaast werden in februari 2008 tien buitenlandse uitgevers van kinder- en jeugdboeken uitgenodigd en gedurende een week ondergedompeld in kinderboekenland Vlaanderen. Ze worden daarbij in contact gebracht met auteurs, illustratoren, vertalers, uitgevers en recensenten.

Bij gebrek aan opleidingen literair vertalen – in zowel Nederland als Vlaanderen – zet het VFL ook in op deskundigheidsbevordering, samen met het Vlaams-Nederlandse expertisecentrum Literair Vertalen, dat wordt gesteund door de Nederlandse Taalunie. Daarnaast worden specifieke programma’s voor Vlaamse vertalers ontwikkeld, in het bijzonder om te werken aan het door Nederlandse uitgevers als te Vlaams ervaren taalgebruik. Beloftevolle beginnende striptekenaars worden ondersteund door de samenwerking gedurende een half jaar met een scenarist. Voor al de genoemde projecten geldt dat ze reacties zijn op vastgestelde knelpunten waarvoor subsidies geen oplossing bieden.

De beleidsbijdragen betreffen zowel beleidsontwikkeling en -evaluatie als -uitvoering. In het kader van het meerjarenplan wordt een uitgebreide sectoranalyse gemaakt. Daarnaast vermeld ik de jaarplannen en de samenwerking met het Kunstenloket. Het VFL brengt verder advies uit op vraag van de Vlaamse Regering of op eigen initiatief. Zo werd in 2008 meegewerkt aan een nota van alle kunstensectoren over federale thema’s in het kader van cultuurbeleid. Die erg zinvolle oefening bracht aan het licht dat op federaal niveau heel wat beperkingen zitten voor een goed Vlaamse cultuurbeleid. Het VFL bracht ook advies uit over het vorig jaar ingevoerde eregeld voor kunstenaars en over de aanvullende pensioenregeling voor kunstenaars (loopbaanstimulans).

Er wordt heel actief samengewerkt met de Nederlandse Fondsen, die naar het Vlaamse model gaan fusioneren vanaf 1 april 2010. De samenwerking met het Agentschap Kunsten en Erfgoed betreft vooral buitenlandactiviteiten. Sinds één jaar neemt het VFL ook deel aan het steunpuntenoverleg. Tot slot wordt ook samengewerkt met andere culturele partners.

Met betrekking tot de activiteiten en initiatieven op het vlak van informatie, samenwerkingsverbanden en partnerships, is het Boekenoverleg van belang. Sinds 2007 komen alle

organisaties uit de boekensector vier keer per jaar samen. Dit jaar leidde dit voor het eerst tot een gemeenschappelijk memorandum, waarop een opvolgingsprogramma zal aansluiten. Jaarlijks zijn er bij het VFL gemiddeld zes tot zeven stagiairs uit Cultuurmanagement Antwerpen, Culturele studies Leuven en Literatuurwetenschappen Gent. Uit studiewerk groeide de Vlaamse Auteursvereniging (VAV), die ondertussen 500 leden heeft. In het expertisecentrum Literair vertalen werkt het VFL samen met Nederland en de Nederlandse Taalunie.

Het VFL is een Vlaamse Openbare Instelling en geen administratie, wat het mogelijkheden geeft om anders te zijn en te werken. Zo beslist het VFL autonoom over de toekenning van 3 miljoen euro aan subsidies. Ter bevordering van de kwaliteit van de besluitvorming, werkt het fonds bewust met acht kleine adviescommissies van elk vijf specialisten. Zij bereiden de adviezen voor, terwijl het college waarin hun voorzitters zitting hebben, uiteindelijk de definitieve beslissing neemt. Het Beslissingscollege bekijkt nadrukkelijk de interne consistentie.

De aanvragen kennen een korte doorlooptijd. Het VFL betaalt ook zeer snel uit: binnen de week na het bekendmaken van de beslissing. In een aantal gevallen wordt gewerkt met soepele voorfinanciering en persoonlijke betalingsschema's. Het fonds ontwikkelt zijn eigen regelgeving. De criteria en reglementen worden telkens voor een jaar vastgelegd. Deze werkwijze heeft bijvoorbeeld snel nieuwe regelgeving over de 'graphic novel' mogelijk gemaakt, evenals het inspelen op een vastgestelde nieuwe behoefte als e-literatuur.

De VFL-projecten zijn bedoeld om het instrumentarium te verbreden. Subsidies zijn immers niet altijd een adequaat antwoord op specifieke behoeften. De handelingsruimte van het VFL laat toe om nieuwe dingen te ontwikkelen en organisatiemodellen op te zetten, en het fonds maakt daar heel actief gebruik van. In het kader van de reeds genoemde rondreizende tentoonstelling voor de promotie van de Vlaamse illustratoren in het buitenland werden een boek en een auteursprogramma gemaakt. Zoals gezegd was er dus ook de publishers' tour en de begeleiding van beginnende stripauteurs door mentoren.

Experimentele regelingen en proefprojecten laten toe om oplossingenmodellen uit te testen, zoals voor e-literatuur, waarvan de praktijk nog volop in ontwikkeling is. De mentoraatsregelingen voor literaire vertalers zijn gericht op kwaliteitsverbetering door begeleiding. Voor de publicatie van prentenboeken in vertaling werden productiesubsidies uitgewerkt ter vervanging van de eerdere vertaalsubsidies, die voor een boek met weinig woorden niet marktactiverend bleken te werken.

Stages en onderzoeksopdrachten worden uitgezet vanuit opdrachten die het VFL zelf formuleert. Studenten worden actief begeleid en dit levert voor het fonds ook veel extra informatie en inzichten op.

De centrale plaats die het VFL na tien jaar inneemt in de sector heeft geleid tot het Boekenoverleg, waarin men rond gemeenschappelijke thema's aan het werk is. Het VFL brengt direct betrokkenen bij subsidieregelingen regelmatig samen om bestaande regelingen te evalueren, om te bekijken wat moet aangepast worden en waar de knelpunten liggen. Het lukt het fonds ook om betrokken partijen rond de tafel te brengen over belangrijke inhoudelijke thema's die van dicht of ver met letteren te maken hebben. In 2008 vormde de ontwikkeling van een Vlaamse visie op de literaire canon daarvan een voorbeeld. Iets soortgelijks is thans bezig rond de literaire lezingen, waar zowel aan auteurs- als organisatorenkant behoefte aan professionalisering bestaat.

Gezien de positie van het boekbedrijf tussen cultuur en economie, wordt ook actief samengewerkt met boek.be. In dat kader kwam er vorig jaar een extra opdracht en budget voor de ondersteuning van kwaliteitsboekhandels. Het VFL ontwikkelde samen met boek.be het A-label. Eveneens in 2008 stapte het fonds in een samenwerkingsverband met de Vlaamse Uitgeversvereniging (VUV) met het oog op een project bij Flanders Invest-

ment & Trade (FIT) voor de buitenlandse beurzen. De samenwerking met Nederland is institutioneel makkelijker omdat daar hetzelfde fondsenmodel geldt.

Wat de regiefunctie betreft, streeft het VFL een grote aanspreekbaarheid en toegankelijkheid na voor de sectorpartners. Het fonds kan de beschikbare knowhow, verzameld in de rand van de opdracht, voortdurend naar de sector overbrengen en in de juiste context communiceren. Doordat het VFL zeer dicht bij alle actoren van het literaire veld staat, kan het problemen zeer vlug detecteren. Men voelt zich ook betrokken bij wat er in het fonds omgaat.

De resultatenrekening 2008 toont dat het VFL als opbrengsten net geen 4 miljoen euro dotatie had, 200.000 euro plus een indexaanpassing meer dan in 2007. Het fonds kreeg een extra budget vanuit Internationaal Cultuurbeleid ter voorbereiding van Angoulême en voor het eerste deel van de opdracht boekhandelregeling. Verder is er de cofinanciering met Nederland voor de gemeenschappelijke toekenningen, die ervoor zorgt dat in beide landen samen 105.000 euro niet hoeft uitbetaald te worden. Tot slot waren er, naast een kleine projectsubsidie voor de vertalersdag, nog diverse opbrengsten, die te maken hebben met terugvorderingen van bepaalde subsidies of de verkoop van boeken.

Wat de kosten betreft, werd in 2008 net geen 3 miljoen euro aan subsidies uitgekeerd. De uitgaven voor projecten stegen tegenover 2007 met 40 percent tot een kwart miljoen euro, wat te maken heeft met de aanloop naar het grote project in Angoulême. De werkingskosten namen toe door de verhuizing in 2008. Het fonds voert een dubbele boekhouding en schrijft dus af op zijn hele inrichting. Het positieve cijfer voor de voorzieningen in 2008 komt van de bedragen die zijn vrijgekomen doordat het risico op een sociaal passief werd overgenomen door de Vlaamse Regering en de verhuizing achter de rug is. De uitzonderlijke kosten zijn kleine, eenmalige dingen. Het boekhoudkundig resultaat voor 2008 komt daarmee op een winst van 322.000 euro, terwijl er het jaar daarvoor nog een verlies van 52.000 euro was.

Een taartdiagram toont de verhoudingen in de kostenverdeling. Het buitenland wordt apart uitgelicht om duidelijk te maken dat de helft van de kosten naar vertaalsubsidies gaan. De werkingskosten voor het personeel buitenland zitten uiteraard in het geheel van de personeelskosten.

Als men in een grafiek de lijnen vergelijkt die de ontwikkeling van de dotaties aan de professionele kunsten en aan het VFL weergeven, ziet men dat de groei van de dotatie aan het letterenfonds achterblijft, zelfs als men bij dat laatste de dotaties bijtelt aan opdrachten die uit het fonds gelicht zijn zoals de lezingen, Behoud de Begeerte, Strip Turnhout en het Poëziecentrum. Het fonds begrijpt niet waarom de letteren zouden moeten achterblijven bij de algemene budgetontwikkeling v voor de kunstensector.

Het VFL werd in 2008 slachtoffer van zijn eigen indexeringsmethodiek. Voor zijn personeel volgt het de cao 218 die, in tegenstelling tot de andere cao's, geen automatische aanpassing van 2 percent bevat. In de plaats is er een jaarlijkse aanpassing op 1 januari, ook van de subsidieregelingen. Welnu, in 2008 zijn er drie indexaanpassingen gebeurd van telkens 2 percent, die niet van toepassing waren op het VFL omwille van de indexeringswijze. Bij de begrotingscontrole werden dan ook geen nieuwe middelen gevraagd. Er kwam slechts een aanpassing van de dotatie ter waarde van 1,9 percent op 1 januari, terwijl er wel een hogere aanpassing is geweest aan de lonen en de daaraan gekoppelde subsidieregelingen. Het fonds heeft op die manier 116.000 euro gemist en mag niet afgerekend worden op het feit dat het in 2008 geen compensatie heeft gevraagd.

In het voorjaar zegde de regeringscommissaris in de raad van bestuur nadrukkelijk 64.000 euro extra middelen voor Angoulême toe uit het budget Internationaal Cultuurbeleid, maar dat is helaas nog niet op papier geraakt. De kosten zijn inmiddels wel gemaakt. Het fonds hoopt dat de toezegging alsnog gehonoreerd wordt. Omdat het wel beseft dat het

een bijdrage moet leveren aan de budgetblokkering ten gevolge van de crisis, stelt het voor om de slapende budgetten binnen het Kunstendecreet of Internationaal Cultuurbeleid over te dragen samen met de bijhorende opdrachten. Het gaat bijvoorbeeld om de budgetten voor vertalingen van algemeen culturele en kunstkritische uitgaven (waaraan in 2007 een bedrag van 1750 euro is besteed). Het gaat dus niet om een nieuw budget, maar om de verplaatsing ervan.

Hetzelfde geldt voor FIT. Door de samenwerking met de Vlaamse Uitgeversvereniging kan het VFL extra middelen vrijmaken voor buitenlandactiviteit. Ook een betere afstemming met de projectsubsidies in het kader van het Kunstendecreet kan synergie opleveren. Hoe dan ook is er op dit moment geen marge voor nieuwe activiteiten.

Het VFL heeft in 2009 de volgende extra's gerealiseerd. De jonge Vlaamse strip stond centraal op het internationale stripfestival in Angoulême. De tweejaarlijkse indexering van de subsidieregelingen met 6 percent is doorgevoerd. Het beleid inzake literatuur en digitalisering is verder ontwikkeld. De oeuvreregeling werd operationeel met een dubbele subsidieregeling: de ondersteuning van zowel productie als wetenschappelijk editiewerk, dat elektronisch ter beschikking moet blijven. Er werd veel tijd besteed aan beleidsontwikkeling ten aanzien van het literaire middenveld. Analyse van cultuurbeleidsplannen van steden en gemeenten leverde weinig aandacht voor literatuur op. Buiten inspanningen van openbare bibliotheken gebeurt er weinig inzake literatuuractiviteiten. De boekhandelsregeling is in uitvoering. Na vijf jaar kreeg het VFL het beheer van het Vertalershuis in Antwerpen, waarbij de bezettingsgraad van 55 percent naar 95 percent zal stijgen. Er kwam een memorandum Boekenoverleg. De beleidsnota buitenland wordt geactualiseerd. Er kwamen buitenlandse productiesubsidies voor prentenboeken en strips, en het fonds is actief doorgegaan met zijn netwerkbouw.

Wat het actieplan 2010 betreft, signaleer ik de viering van tien jaar VFL met een colloquium op 4 december 2009, een literair feest op 23 april 2010, en een publicatie in dezelfde maand. Naast een zelfevaluatie verwachten wij ook feedback vanwege het beleid. Veel aandacht zal gaan naar het nieuwe meerjarenplan 2011-2015. Budgettair is het signaal dat we het met 6 percent minder moeten doen. Er komt een tweede publishers' tour voor buitenlandse kinder- en jeugdboekenuitgevers en een eerste rond prozautgevers. Binnen Boekenoverleg willen we politieke 'boekenantennes' opstarten: een vast aanspreekpunt in elke politieke partij. Tot slot willen we de Vlaamse canonvisie concretiseren. Onder voorbehoud van bevestiging door de Vlaamse Regering heeft het fonds vanaf 1 januari als nieuwe voorzitter Jos Geysels.

Tot slot noem ik de strategische werkdomeinen 2010-2015 die we nu aan het concretiseren zijn. Het betreft de aanvulling met een beleid non-fictie, de re-integratie van het versnipperde letterenbeleid met een versterking en differentiatie binnen het literaire middenveld, de digitalisering, het literaire erfgoed, de verhouding Vlaanderen-Nederland, het import-exportverhaal, de promotie en communicatie, de verhouding economie en cultuur, en alles wat met samenwerking te maken heeft.

2. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers

De heer Luckas Van Der Taelen: Wat levert de werking inzake vertalingen van de Vlaamse literatuur concreet op? Hoe komt het dat de regeling voor leenrecht zo lang aansleept? Wat zou u bijkomend doen als u een groter budget had?

De heer Johan Verstreken: Werkt het VFL nog over andere dingen dan de canon samen met de Nederlandse Taalunie? Hoe kan de samenwerking verbeteren? Welke problemen hebben de Nederlanders met het Vlaamse taalgebruik? Kan de commissie de brief inzien die het VFL naar de Vlaamse en Nederlandse ministers van Onderwijs en Cultuur stuurde over de canonvisie? Wat vraagt het fonds hun en waarom?

Wat is het doel van de Vlaamse Auteursvereniging? Kreeg het fonds klachten vanwege auteurs over uitgevers die eisen dat ze afstand doen van hun rechten? Kan men daarvoor bij het fonds terecht?

Mevrouw Yamila Idrissi: Welke keuzen maakt het fonds in zijn visie op het buitenlandbeleid? Werkt men bewust vooral binnen Europa? Zijn er prioritaire landen? Het onderdeel interculturaliteit beslaat slechts één paragraaf in het volumineuze jaarverslag. Men zou toch een vertaalbeleid op Marokko en Turkije kunnen richten? Het jonge lezerspubliek in die landen hunkert daarnaar.

De heer Carlo Van Baelen: Het leenrecht dossier sleept aan sinds 2004. Om een veroordeling door de Europese Commissie te vermijden, heeft België toen hals over kop een federale wet gemaakt waarin een schandelijk laag bedrag werd ingeschreven, namelijk 1 euro per volwassen bibliotheekgebruiker en een halve euro per minderjarige. Op dit moment doorloopt het nog het hele echelon van Reprobel, auteurscolleges en beheersvennootschappen (Sabam, het SACD voor het collectief beheer van auteursrechten, en nog andere aanverwante organisaties). Daarna moet het nog verdeeld worden over de auteurs.

Als de regeling in werking treedt zal in Vlaanderen 0,9 eurocent per uitgeleend boek uitgekeerd worden, tegenover 14,1 eurocent in Nederland. In de Europese rangschikking bengelen we dan onderaan, na Slovenië en Bosnië-Herzegovina. Daar moet iets aan gedaan worden, al moet men beseffen dat alles traag loopt, mede door de spanning tussen federale en gemeenschapsbevoegdheden. Terwijl de Vlaamse overheid de betaling van het leenrecht van de bibliotheken overneemt, is dat niet het geval in de Franse Gemeenschap vanaf 2007, waardoor Reprobel bij elke Franstalige bibliotheek afzonderlijk zal moeten innen.

Extra budget zouden we vooral besteden in de strategische werkdomeinen die zijn geselecteerd voor het meerjarenplan. Non-fictie, buitenland en het literaire middenveld zullen zeker drie prioriteiten zijn. Het is de bedoeling dit tegen volgend voorjaar te concretiseren en te becijferen.

De heer Harold Polis, lid van het dagelijks bestuur VFL: Het VFL verzorgt de promotie van Vlaamse auteurs in het buitenland. Die neemt zowel een generieke als een meer economisch gerichte vorm aan. Het eerste betreft bijvoorbeeld de ondersteuning van de deelname aan een festival, het tweede de communicatie en presentatie aan buitenlandse uitgevers. De resultaten hangen sterk af van de kwaliteit van de literaire productie, al blijft de werking zeer breed: gericht op alle genres. De afgelopen jaren zijn er wel degelijk belangrijke verwezenlijkingen gebeurd in zowel het flankerende beleid als het afsluiten van vertaalcontracten.

Het VFL beheert de rechten bij vertalingen niet, maar zorgt er mee voor dat de auteurs en hun teksten bekend worden bij buitenlandse uitgevers, organisatoren en pers. De contracten worden door de uitgevers zelf afgesloten. De lijst van vertalingen in 2008 is indrukwekkend. De vroegere achterstand tegenover Nederland wordt ingelopen, al is er nog ruimte voor groei. Wat de Belgische markt betreft, zijn er weinig uitgevers in Franstalig België. De markt wordt door Franse uitgevershuizen bediend. De benadering is dus niet verschillend van die voor uitgevers uit andere landen.

Een handicap is dat het VFL op dit moment niet kan werken rond non-fictie, in tegenstelling tot het Nederlandse fonds, dat daaraan 40 percent van zijn buitenlandwerking besteedt. Het is bijzonder belangrijk dat het VFL dit gat kan opvullen, waarbij het niet alleen om literaire non-fictie gaat maar ook om wetenschap en kwaliteitsjournalistiek.

De heer Carlo Van Baelen: Bij de uitstippeling van het vertaalbeleid in 2003, werd er voor geopteerd om zich eerst te richten op het Franse, Duitse en Engelse taalgebied. Met die vertalingen in handen kan men naar de rest van de wereld. Het VFL onderzoekt thans of de eerste cirkel voldoende uitgewerkt is, om dan te bekijken of die aanpak wordt voortgezet. Marokko en Turkije zijn aandachtspunten, die thans in de fase van de opleiding van vertalers zitten. In Turkije hebben we thans één vertaler uit het Nederlands die voldoende

kwaliteit biedt, in Marokko geen. Men mag niet eerder dan binnen twee tot drie jaar effecten verwachten.

Mevrouw Yamila Idrissi: Hoe verhoudt het werk van het VFL zich met dat van Het Beschrijf, dat een promotieweek in Marokko organiseerde? Ook de Nederlandse Taalunie was daar aanwezig voor de opening van een leerstoel Nederlands. Gastsprekers als Tom Lanoye, Anne Provoost en Rachida Lamrabet werden er ter plaatse vertaald, maar er waren ook Marokkaanse auteurs.

De heer Harold Polis: De situatie is minder dramatisch dan u ze voorstelt. Vlaamse auteurs die het interculturele thematiseren, worden wel degelijk in de grote Europese talen vertaald.

Rachida Lamrabet is een voorbeeld. Zij stond drie weken geleden nog in een verzamelbundel samengesteld door Abdella Taïa en uitgegeven door Seuil, samen met alle grote Europese auteurs van Marokkaanse origine. Het werd ingesloten bij het belangrijkste Marokkaanse opinieweekblad *Tel Quel*.

Mevrouw Yamila Idrissi: Ik weet dat er heel wat gebeurt, maar ik informeerde eerder naar een structurele samenwerking. Mist het VFL die trein niet?

De heer Carlo Van Baelen: De afstemming kan inderdaad beter, zoals ik in mijn inleiding signaleerde. Het Beschrijf kreeg de opdracht in het kader van het Vlaams-Marokkaans Huis in Brussel, met aanvullende middelen van het agentschap. Er was daarover te weinig communicatie, zodat het eenmalig dreigt te blijven. Wij pleiten niet toevallig voor meer synergie. Als men alleen vuurwerk maakt op grote manifestaties, valt alles vervolgens stil. Zonder structurele opvolging kan men geen effecten oogsten.

Met de Nederlandse Taalunie wordt samengewerkt in het kader van het expertisecentrum literair vertalen, dat voor 80 percent door de Nederlandse Taalunie wordt gesubsidieerd en voor telkens 10 percent door Vlaanderen en Nederland. Na anderhalf jaar voorbereiding, werd begin oktober een gemeenschappelijke website gelanceerd voor literaire tijdschriften, opnieuw met steun van de Nederlandse Taalunie en beide fondsen. Er zijn ook enkele kleinere samenwerkingsprojecten. Omdat de fondsen al erg veel invullen en daarover met elkaar goede afspraken hebben, blijven er in het algemeen voor de Nederlandse Taalunie echter niet zoveel concrete werkvelden over.

De heer Paul Delva: Zijn er al gesprekken geweest met de nieuwe minister van Cultuur over het tekort van 1 miljoen euro ten gevolge van een dotatievermindering bij de start van het fonds, waarvan de vorige minister vond dat het VLF het zelf moest wegwerken? Is een oplossing in zicht? Verwacht het fonds liquiditeitsproblemen door de komende besparingen, aangezien het auteurs subsidieert met geld dat het zelf pas een jaar later ontvangt?

Op pagina 141 van het jaarverslag wordt gesteld dat de principes van de literaire canon in 2009 geconcretiseerd worden, om vervolgens uit te monden in een plan met budget en timing. Hoever staat het fonds daarmee? Heeft de aangekondigde rondetafel daarover al plaatsgevonden?

Hoe komt het dat in 2008 niet minder dan 21 Nederlandse debuterende vertalers werden gesubsidieerd en slechts twee Vlaamse? Heeft het VFL een structurele band met de Vlaamse Auteursvereniging VAV? Hoe is de verhouding tussen domeinen en deelgebieden in de werking van het VFL? Ontvangen zij vaste percentages van het totale subsidiebedrag van 3 miljoen euro? Wat is de betekenis van de kostenindexering van 4,51 percent in de context van de indexering van 3x2 percent en de dotatieverhoging van 1,9 percent?

De heer Bart Caron: Welke keuzes maakt het VFL om de genoemde besparing van 6 percent te realiseren? Het is tijd dat het VFL zich ook met non-fictie kan bezighouden, zonder daarbij de afstemming met het Fonds Pascal Decroos te vergeten. Zou het niet zinvol en duidelijk zijn om alle restanten van het letterenbeleid die nu nog onder het Kunstende-

creet of het agentschap vallen, bij het VFL samen te brengen? Waarom loopt die integratie zo moeilijk?

Is het vol te houden voor het VFL om de verschillende rollen van steunpunt, belangenbehartiger en verlengstuk van de overheid tegelijk te blijven spelen? Komt men in dossiers als het leenrecht soms niet in conflict? Behoort het niet tot de taak van het fonds om de ontwikkelingen in de digitale verspreiding van literatuur in beeld te brengen en te bevorderen?

Mensen met een andere culturele achtergrond hebben een grote achterstand in ons literaire landschap. De letterenwereld lijkt niet dezelfde beweging te volgen als de media, waarin de VRT stages organiseert en het Minderhedenforum zelfs een aparte onderafdeling Media en Interculturaliteit heeft. Moet daar in de toekomst niet meer op ingezet worden, ook al maakt de taligheid het des te moeilijker?

De heer Harold Polis: Die culturele uitsluiting is bij iedereen in de sector bekend. Niemand ontkent de vaststelling dat de boekenbeurs blank is. De verantwoordelijkheid ligt aan de andere kant van de keten, vooral – zij het niet uitsluitend – bij het onderwijs. Het VFL werkt met getalenteerde enkelingen tot nut van 't algemeen. Al zijn regelingen staan nadrukkelijk open voor mensen met een andere culturele achtergrond en het fonds gaat ook naar hen op zoek. Maar soms zijn de regelingen breder dan het aanbod.

Met het oog op de verspreiding van teksten in het Arabisch hadden wij intense contacten met de organisatie Kalima uit Abu Dhabi en daarbij blijkt hoe moeilijk het is om aansluiting te vinden bij een wereld die ook cultureel helemaal anders werkt.

De heer Carlo Van Baelen: In de eerder getoonde grafiek stelt de blauwe lijn de indexaanpassingen voor een totaal van 6 percent voor, die effectief zijn toegepast voor de Vlaamse ambtenaren. Maar aangezien de index in het laatste deel van 2008 negatief werd, is het eindresultaat voor dat jaar een stijging van slechts 4,5 percent. Het is de werkelijke indexstijging die zowel de lonen als de subsidies van het fonds bepaalt. Het budget van het fonds steeg echter slechts met 1,9 percent. Het verschil tussen beide laatste percentages is goed voor 112.000 euro die het VFL niet kreeg in 2009. Het is nu aan het politieke niveau om zich over ons verzoek tot bijpassing uit te spreken. Als het VFL niet werkte met de eenjarige aanpassing aan de index, had het bij elke begrotingscontrole aanspraak kunnen maken op een verhoging zoals bijvoorbeeld de openbare bibliotheken.

De daling van de dotatie 2010 met 6 percent werd vorige week aan het fonds opgegeven door Begroting ter verwerking in de tabellen voor de begroting 2010.

De brief aan de ministers over de canon zal in het commissieverslag worden opgenomen (zie bijlage). Tot nu toe waren er geen reacties. Wij stellen daarin dat er in Vlaanderen geen behoefte is om 100 boeken te gaan drukken die over twee jaar in de ramsj liggen. In de plaats daarvan verkiezen wij discussie te voeren over die 100 en de lijst in een totaalkader van onderwijs, wetenschapsbeleid en leesbevordering te brengen. Wel moeten de teksten elektronisch in een zeer goede teksteditie beschikbaar zijn, zodat ze in alle mogelijke afgeleide vormen kunnen verschijnen, van e-boek en printing on demand, over downloaden tot gedrukte uitgave. Om de teksten heen moet ook een kring van situering en duiding uitgebouwd en ter beschikking gesteld worden.

Het fonds wil de rol van kwartiermeester die dit verder uittekent, op zich nemen, maar niet zomaar als taak erbij. Dat moet dan nadrukkelijk in de vorm van een mandaat, zonder hetwelk wij niet het gezag hebben om onderwijs, wetenschapsbeleid en de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) rond de tafel te brengen.

Alle commissies werken binnen een duidelijk financieel kader, zij kennen het budget dat voor hun beschikbaar is. Zij krijgen tegelijk de boodschap dat kwaliteit primeert en het budget dus niet hoeft opgemaakt te worden. Als er te veel kwaliteit is dat jaar, kan de

commissie in een gemotiveerde nota aan het bestuur om een verhoging vragen. Dat probeert dan binnen de middelen en rekening houdend met de prioriteiten, een en ander te herschikken. Hoe dan ook blijft 60 percent van de middelen gaan naar de eerste doelgroep, auteurs en vertalers. Zo is er de voorbije twee jaren bewust gekozen om geld van projectsubsidies in te zetten voor de ontwikkeling van e-literatuurbeleid.

Mevrouw Yamila Idrissi: Ik heb het gevoeld dat het VFL geen strategie heeft voor het interculturele. Is Kalima wel de goede partner om de doelgroep te bereiken? Is het niet interessanter samen te werken met landen waar men dichterbij staat zoals Marokko, waar het internationale boekensalon in 2010 zal gewijd zijn aan migratie? De paragraaf over interculturaliteit in het jaarverslag blijft bijzonder mager. Uiteraard is het onderwijs verantwoordelijk maar ook het VFL zou voor meer denkwerk en strategische ontwikkeling moeten zorgen.

De heer Harold Polis: U onderschat het aantal mensen dat wij bereiken met vertalingen in het Engels, het Duits en het Frans. De samenwerking met lokale Marokkaanse uitgevers is in onze werking minder belangrijk. Met ons budget moeten wij ons richten op de grote talen.

Mevrouw Yamila Idrissi: Maar hoe wil u de moeilijke groepen met leesachterstand bereiken? In het onderdeel intercultureel beleid staat daarover weinig.

De heer Carlo Van Baelen: Er werd tot nu toe vooral in workshops geïnvesteerd, aansluitend bij initiatieven van Kif Kif. Verder worden mensen ondersteund in de vorm van masterclasses samen met Passa Porta in Brussel. Maar de doorstroming lukt nog niet helemaal.

In onze analyse van het literaire middenveld kwamen we bij de idee van het steunpunt terecht. Wij hebben de functies geïnventariseerd en gekeken wie die thans vervult. Op grond daarvan stellen wij aan de minister niet zozeer een volwaardig steunpunt voor als wel een cel met één medewerker. Die moet de onvoldoende vervulde functies op zich nemen, zoals overkoepelend onderzoek en ondersteuning boekenoverleg.

Er is inderdaad te veel versnippering in het letterenveld: naast Stichting Lezen en openbaar bibliotheekwerk heeft het agentschap Kunsten en Erfgoed talrijke verbanden met literatuur. Ik noem de periodieke publicaties en de productiesubsidies voor algemeen culturele en kunstkritische thema's en het tweede loket (met een grotere geldpot) dat binnen het Kunstendecreet werd geopend voor literaire organisaties. Verder is de residentiewerking uitbesteed aan Het Beschrijf en komen Poëziecentrum, het Centrum Vlaamse Strip, Ons Erfdeel, Centrum Bibliografie Neerlandistiek, het Letterenhuis en het Vertalershuis nominatim in de begroting voor. De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde is bezig met teksteditie en bronnenstudie, die relevant zijn voor de canon. Dan zijn er nog de vertaalsubsidies voor culturele publicaties, de creatieopdrachten theater, de Nederlandse Taalunie, projecten internationaal cultuurbeleid, de cultuurprijzen, de loopbaangerichte stimulans, de eregelden en Creatief Schrijven (amateurkunsten). Het VFL gaf in zijn actualiteitsnota het signaal aan de minister dat integratie dringend nodig is.

In onze dubbele boekhouding, die een andere is dan de ESR-boekhouding (ESR: Europees Stelsel van Rekeningen) van de Vlaamse overheid, is door de vrijval voor voorzieningen op grond van de nieuwe dekking van het sociaal passief en de realisatie van de verhuizing, het negatieve resultaat gedaald naar 289.000 euro. Het belast saldo betreft de openstaande schulden, dus de openstaande subsidieverplichtingen eind 2008.

De uitbetaling van de subsidies wordt niet vooruitgeschoven om liquiditeit te creëren, maar gebeurt wel gefaseerd uit voorzichtigheid. Zo worden vertaalsubsidies voor de helft bij de toekenning betaald, en voor de rest bij verschijning. Toegekende productiesubsidies worden pas betaald als het boek er is. Ten opzichte van grote organisaties, manifestaties en tijdschriften wordt 10 percent saldo ingehouden. Opgeteld levert dat een openstaande

schuld van 700.000 euro op, terwijl in de boekhouding op dit moment nog 350.000 euro kapitaal zit, namelijk datgene wat in het opstartjaar 1999 niet besteed is.

Het verschil tussen het cumulatief resultaat van min 300.000 euro en de openstaande schulden van 700.000 euro, is het kapitaal dat op onze balans staat. Ik herinner er wel aan dat men in 2002 de foute beslissing heeft genomen om 1 miljoen euro in te houden met de boodschap dat dit bedrag niet was besteed. Maar er was toen wel een schuld van 1 miljoen euro en die blijft ons achtervolgen.

Het lage aantal debuterende vertalers in Vlaanderen is het gevolg van de moeilijke toegang tot de Nederlandse markt. Nederlandse uitgevers willen geen Vlaamse woorden in vertalingen. De norm voor hen is Noord-Nederlands. Het VFL biedt beginnende Vlaamse vertalers daarom voortaan een veel langer traject: ze kunnen voor vier eerste projecten een beroep doen op de debutantenregeling. Daarna krijgen vertalers zonder opdracht toch een ervaren vertaler als mentor. Derde mogelijkheid is een gezamenlijke vertaling door een beginnende en een ervaren vertaler in opdracht van een uitgever. Doel is stap voor stap de genoemde drempel te overwinnen.

Met de doelgroepen als horizontale en de adviescommissies als verticale as kan men een matrix opstellen. De adviescommissie proza bijvoorbeeld adviseert zowel over auteurs als productiesubsidies. De budgettaire keuzes worden elk jaar aangepast aan de nieuwe marktbehoeften. Zo nam het fonds tot 2004 de bedrijfsvoorheffing ten laste maar toen de subsidies belastingvrij werden werd het bedrag herschikt en niet gewoon aan de werkbeurzen toegevoegd. Elk jaar wordt een projectenpot van 150.000 euro ter beschikking gehouden van het Fondsbestuur om in te spelen op nieuwe zaken die zich voordoen.

Het VFL speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de VAV, die een actieve rol speelt als vakbond van auteurs en vertalers. Naast tweemaandelijks overleg, subsidieert het fonds ook de werking omdat de verwachte steun vanuit leengeldmiddelen er nog niet is. Wij hopen op een snelle, structurele oplossing.

De heer Johan Verstreken: Als auteurs afstand doen van rechten, gaat het geld uit het leenrecht naar de auteurs of de uitgevers?

De heer Harold Polis: Een boek wordt gehonoreerd op grond van een auteurscontract. Door de ontwikkeling van het auteursrecht van bijvoorbeeld digitalisering hebben de onderhandelingen tussen de auteursvereniging en de Vlaamse Uitgeversvereniging over het modelcontract in ontwikkeling een permanent karakter gekregen, hoewel het iedereen vrij staat een andere overeenkomst af te sluiten. Kwelijke praktijken doen zich voor in de persoonlijke relatie tussen auteur en uitgever. Als de eerste behoefte heeft aan informatie of zich getild voelt, kan hij de VAV om juridische bijstand vragen.

De heer Carlo Van Baelen: Het modelcontract is wel een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een subsidieregeling bij het VFL. Wij signaleren afwijkingen dan ook aan auteurs en uitgevers. Tot nu toe moest het VFL vier keer interveniëren, wat telkens leidde tot een herziening van het contract. Het fonds kan dus wel degelijk druk uitoefenen.

Wat het leenrecht betreft, staat in de wet dat 30 percent van de vergoeding naar de uitgever gaat en 70 percent naar de auteur. De overdracht daarvan is juridisch onmogelijk.

De heer Bart Caron: Wil het VFL een actieve rol spelen in de versterking en de hervorming van de literaire tijdschriften?

De heer Carlo Van Baelen: Het VFL wil op korte termijn de positie van het papieren tijdschrift ten opzichte van het elektronische tijdschrift bestuderen. In Vlaanderen zijn ze mogelijk dankzij enthousiaste redacties, waarvan er eind dit jaar drie afhaken. Aangezien het onmogelijk is om er in Vlaanderen tien voltijdse tijdschriftredacties recht te houden, zullen we dit volgend jaar goed moeten bekijken.

De voorzitter,

Philippe DE COENE

De verslaggever,

Paul DELVA

BIJLAGE:

Brief met bijlage van het VFL aan minister Anciaux over de literaire canon

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd,
Sport en Brussel
De heer Bert Anciaux
Arenbergstraat 7
1000 BRUSSEL

ONS KENMERK

BERCHEM
21 november 2008

Litteraire canon

Geachte heer minister Anciaux,

In het kielzog van het inburgeringsdebat, de historische canon en de vernieuwde aandacht voor het cultureel en literair erfgoed, werd in het najaar 2007 in Nederland een plan voorgesteld voor een (Nederlandstalige) literaire canon door het Huygens Instituut en het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (NLPVF). In Vlaanderen werd deze thematiek in het publieke debat gekatapulteerd door een artikelenreeks in Knack, gebaseerd op een onzorgvuldige interpretatie van de planontwikkeling in Nederland en tendentius ten aanzien van het aandeel Vlaanderen - Nederland.

Vanuit de vaststelling dat in Vlaanderen dit thema (nog) niet echt actief op de literaire agenda voorkwam en vanuit de bezorgdheid om dit thema maximaal als een gemeenschappelijk Vlaams en Nederlands project te ontwikkelen, nam het VFL het initiatief om direct betrokken literaire partners in Vlaanderen samen te brengen om de opinies rond dit thema te activeren en te verzamelen, samen een visietekst te ontwikkelen en een summier actieplan uit te tekenen ten behoeve van het beleid – de Vlaamse en Nederlandse ministers van Cultuur en Onderwijs, de Nederlandse Taalunie – en als platformtekst voor overleg met de Nederlandse initiatiefnemers.

Tijdens vier bijeenkomsten in de periode april – november werd samengewerkt met een ruime groep direct betrokkenen aan een basis-visietekst. De bijgevoegde nota *‘Literaire canon: een verrijkende dialoog tussen verleden en heden’* geeft beknopt en helder de kernpunten weer van de principes waarop volgens de Vlaamse gesprekspartners een literaire canon dient te steunen: instrument voor de bevordering van leescultuur – (digitale) bereikbaarheid belangrijker dan beschikbaarheid in boekvorm – situering binnen (literatuur)onderwijs – open en dynamisch – een integratie-synergetische aanpak – binnen een digitale omgeving – gedifferentieerd voor doelgroepen – permanent ondersteund door mobiliserende acties.

De initiatiefnemers zullen in de volgende maanden deze principes concretiseren in een qua budget, timing en componenten concreter en bediscussieerbaar plan. In een eerste uitwerkingsfase ligt het accent op overleg – met Vlaamse partners, Nederlandse Taalunie, Nederlandse partners – op deelstudies voor behoeften, bronnen, technologische (on)mogelijkheden – op uitdieping van inhoud en kosten – op ontwerp, werkwijze en timing.

Na Vlaamse en Nederlandse besluitvorming over aanpak, timing en taakverdeling kan de tweede fase van ontwikkeling en terbeschikkingstelling van teksten en toelidingsinstrumenten starten. Permanente evaluatie moet in de toekomst tot aanvulling en ontwikkeling leiden van deze dynamische canon.

Het is in deze fase nog niet mogelijk – en niet gewenst – gegeven de maximale na te streven betrokkenheid van alle literaire milieus in Vlaanderen en Nederland, om concrete (deel)projecten op te starten. De Vlaamse initiatiefnemers willen door de verspreiding van deze visietekst in dit stadium aan de betrokken bewindvoerders in Vlaanderen en Nederland de Vlaamse uitgangspunten verwoorden voor een te ontwikkelen gemeenschappelijke eigentijdse canon, met maximale betrokkenheid, herkenbaarheid en doelgerichtheid voor uiteenlopende doelgroepen. Tijdens het ontwikkelingsproces van het aangekondigde canonmemorandum rekenen de initiatiefnemers op constructieve reacties op deze visietekst en een open, resultaatgerichte dialoog.

Namens de Vlaamse partners aan het Canonoverleg,

Carlo Van Baelen
Directeur VFL

cc De heer minister Frank Vandenbroucke, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming
cc Mevrouw Linde van den Bosch, algemeen secretaris Nederlandse Taalunie
cc De heer Henk Pröpper, directeur NLPVF
cc De heer Henk Wals, directeur Huygens Instituut

De volgende partners onderschrijven deze platformtekst:

AMVC Letterenhuis
Boek.be
Letteren- en Onderwijsopleidingen Universiteiten
Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde
Stichting Lezen Vlaanderen
Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken
Vlaams Fonds voor de Letteren
Vlaamse Auteursvereniging

De volgende partners moeten in de concrete uitvoering worden betrokken:

CANON Cultuurcel, IVA Kunsten en Erfgoed, Kabinet Cultuur, Ministerie van Onderwijs en Vorming, Nederlands Fonds voor de Letteren, Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, Nederlandse Taalunie, Huygens Instituut, Letterkundig Museum, Vlaamse en Nederlandse uitgeverijen, Mediagroepen (grafisch, audiovisueel, digitaal), Productiehuizen (multimediale producties), Europese Unie, ...

Bijlage: *Literaire canon: een verrijkende dialoog tussen verleden en heden*

Literaire canon: een verrijkende dialoog tussen verleden en heden

Een vitale hedendaagse literaire cultuur bestaat bij gratie van het verleden. Daarom is een literair referentiekader een noodzaak, zonder dat dat kader onveranderlijk hoeft te zijn. Daarom pleiten we, in samenwerking met alle Vlaamse partners, voor een gemeenschappelijk plan voor de literaire canon. We willen die canon een rol van betekenis geven, vandaag en in de toekomst. Dat kunnen we doen door de samenstelling, de vorm en de omgang met de canon te herijken.

Literair erfgoed verbindt erfgoed met leescultuur en onderzoek. Het centrale uitgangspunt is dan ook om de leescultuur te bevorderen, onder meer door de band met het literaire erfgoed aan te halen. We willen een brede waaier aan mogelijkheden creëren waardoor lezers kennis vergaren en zich vaardigheden eigen maken om een tekst in zijn context te lezen, te begrijpen en te waarderen. De canondiscussie is een hefboom om de leescultuur te bevorderen op een manier die zo efficiënt mogelijk antwoorden biedt op de noden van dit nieuwe mediatijdperk. De bereikbaarheid van teksten kan hierbij belangrijker zijn dan de beschikbaarheid in boekvorm. Het gemeenschappelijke plan voor de literaire canon zal op maximale wijze gebruikmaken van de mogelijkheden die oude en nieuwe media bieden.

De literaire canon verdient ook een plek in het onderwijs. In die context kan de literaire canon ertoe bijdragen dat jongeren literaire vaardigheden verwerven. Dit literatuuronderwijs is een doel op zich, maar veronderstelt kennis en vaardigheden die essentieel zijn in het volledige curriculum.

We pleiten voor een genereuze invulling van een literaire canon die open en dynamisch is: teksten uit het Nederlandse taalgebied en uit de wereldliteratuur, uit alle genres en voor alle leeftijdscategorieën. Een literaire canon speelt een rol voor uiteenlopende doelgroepen met uiteenlopende verwachtingen, maar komt pas tot leven dankzij de unieke leeservaring en keuzes van de individuele lezer.

Uitgangspunten

*De partners onderschrijven bovenstaande premissen en erkennen het belang ervan.

*Canon is een dynamisch begrip. Daarom moet het debat over de canon permanent worden gestimuleerd.

*Er is nood aan mobiliserende acties.

*Elk (deel)initiatief dient samenwerkingsvormen te ontwikkelen. Een duurzaam beleid met gemeenschapsgeld mag geen optelsom van versnipperde initiatieven zijn.

*Bereikbaarheid is belangrijker dan beschikbaarheid in boekvorm. Bereikbaarheid is echter niet voldoende: men moet ook duidelijk maken *waarom* bepaalde teksten waardevol zijn.

*Elk (deel)initiatief start met het inventariseren van wat er reeds beschikbaar is, benoemt en bevraagt nieuwe behoeften, en wordt gelinkt aan een centrale databank.

Partners

De volgende partners onderschrijven deze platformtekst:

AMVC Letterenhuis

Boek.be

Letteren- en Onderwijsopleidingen Universiteiten
KANTL
Stichting Lezen Vlaanderen
Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken
Vlaams Fonds voor de Letteren
Vlaamse Auteursvereniging

De volgende partners moeten in de concrete uitvoering worden betrokken:

CANON Cultuurcel
IVA Kunsten en Erfgoed
Kabinet Cultuur
Ministerie van Onderwijs en Vorming
Nederlands Fonds voor de Letteren
Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds
Nederlandse Taalunie
Huygens Instituut
Letterkundig Museum
Vlaamse en Nederlandse uitgeverijen
Mediagroepen (grafisch, audiovisueel, digitaal)
Productiehuizen (multimediale producties)
Europese Unie
...

Doelgroepen

Aangezien er een ruim spectrum aan doelgroepen is, moet een canonbeleid zich ruim vertakken. Voor zowel het brede publiek, onderwijs als onderzoek gelden specifieke doelstellingen en deels gemeenschappelijke, deels specifieke instrumenten, zo veel als mogelijk te enten op een centraal “TEKST”-bestand.

Mobiliserende acties

Deze zijn in eerste instantie gericht op het brede leespubliek en moeten mee zorgen voor permanente stimulansen. Maximale bereikbaarheid van de literaire canon moet zorgen voor een directe aansluiting.

- Inktaap over klassieken
- Open Literatuurdag (cf. Erfgoeddag)
- De week van de literaire smaak, de week van de metafoor, ...
- Hedendaagse auteurs nemen peterschap op van klassieke auteurs of titels (cf. Monumentenstrijd).
- Op de Boekenbeurs / in de boekhandel een ‘klassiekendag’, o.a. op basis van wat de peters het afgelopen jaar hebben gedaan.
- Goedkope edities, bewerkingen, verstrippingen, ...
- Bibliotheekweek koestert de klassiekers
- Lezer top-10
- ...

De aandacht van de commerciële media voor de canon en de literaire canondiscussie doet hopen op regelmatige aandacht, mits er publieksmobiliserende acties worden opgezet.

Middelen

Hoe bovenstaande visie en doelstellingen het best gerealiseerd worden, wordt momenteel concreet vertaald in een memorandum. Enerzijds moet er een inventaris gemaakt worden van reeds bestaande initiatieven. Anderzijds moeten de diverse partners samen bekijken welke kansen er zijn om meer en beter op elkaar in te spelen en hoe ze samen kunnen komen tot een gemeenschappelijke set van teksten en documenten die de basissokkel kunnen vormen van een (levendige) canon. Daarbij is het de bedoeling is om tot een virtuele basisbibliotheek te komen: een dynamische database van geselecteerde titels, met specifieke toeleidingsformats toegespitst op de verschillende doelgroepen.